Diogelu Gwent
Gwent Safeguarding

Defnydd o Iaith gan Weithwyr Proffesiynol mewn Perthynas â Phlant a Phobl Ifanc sydd Mewn Perygl o Gael eu Camfanteisio

Cadarnhawyd gan y Bwrdd
Medi 2022

Grŵp Protocolau a Gweithdrefnau

Dyddiad Adolygu
Medi 2025

CYFLWYNIAD

YNGHYLCH IAITH BRIODOL MEWN PERTHYNAS Â CHAMFANTEISIO AR BLANT, YN RHYWIOL A/NEU DROSEDDOL

Mae’n hollbwysig defnyddio terminoleg briodol wrth drafod unigolion sydd wedi cael eu camfanteisio arnyn nhw neu sydd mewn perygl o gael eu camfanteisio arnyn nhw. Mae'n rhaid osgoi iaith sy'n awgrymu bod y person ar fai mewn unrhyw fodd, neu'n gyfrifol am y troseddau sydd wedi digwydd neu a all ddigwydd iddo. Dylai iaith adlewyrchu presenoldeb gorfodaeth a’r diffyg rheolaeth sydd gan bobl mewn sefyllfaoedd o gam-drin neu gamfanteisio, ac mae'n rhaid i'r iaith gydnabod difrifoldeb yr effaith mae camfanteisio yn ei chael ar y person. Gall iaith sy'n beio dioddefwyr atgyfnerthu negeseuon gan gyflawnwyr ynghylch cywilydd ac euogrwydd. Gall hyn, yn ei dro, atal y person rhag datgelu'r gamdriniaeth oherwydd ei fod yn ofni cael ei feio gan weithwyr proffesiynol. Pan mae iaith sy'n beio dioddefwyr yn cael ei defnyddio ymhlith gweithwyr proffesiynol, mae perygl o normaleiddio a bychanu profiad y person, gan arwain at ddiffyg ymateb priodol.

SUT I DDEFNYDDIO'R DDOGFEN HON

Gall gweithwyr proffesiynol ddefnyddio’r ddogfen hon wrth drafod camfanteisio ar unigolion, gan gynnwys wrth uwchgyfeirio gwybodaeth a darparu hyfforddiant. Mae modd darllen y ddogfen ar ddechrau cyfarfodydd strategaeth, cyfarfodydd amlasiantaeth, neu leoliadau eraill lle gallai gweithwyr proffesiynol fod yn trafod unigolion sydd mewn perygl o gael eu camfanteisio arnyn nhw. Mae modd defnyddio’r ddogfen hon hefyd fel canllaw i gynorthwyo defnydd priodol o iaith wrth wneud cofnod ysgrifenedig.

CANLLAWIAU AR GYFER DEFNYDDIO IAITH BRIODOL

Mae’r tabl canlynol yn amlinellu termau na ddylid eu defnyddio wrth drafod neu gofnodi materion camfanteisio ac mae’n cynnwys rhestr o ymadroddion amgen priodol. Mae hefyd yn bwysig defnyddio Saesneg clir, osgoi defnyddio gormod o jargon a bod yn sensitif i anghenion gwahanol ddiwylliannau cymunedol. Bydd angen defnyddio barn broffesiynol wrth ystyried sut i gofnodi gwybodaeth ar gyfer yr unigolyn.

Ymatebion i Niweidio Plant / Pobl Ifanc yn Unigol	
Ymatebion wedi'u geirio'n wael	**Ymatebion wedi'u geirio'n briodol**
Rhoi eu hunain mewn perygl Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn / unigolyn ifanc yn gyfrifol am y peryglon yr oedd y cyflawnwr yn eu peri iddynt a'u bod yn gallu gwneud dewisiadau rhydd a gwybodus.	• Mae'n bosibl bod y plentyn / unigolyn ifanc wedi profi achos o feithrin perthynas amhriodol • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn fwy agored i brofi camdriniaeth a / neu gamfanteisio • Mae'n bosibl y bydd cyflawnwr yn cymryd mantais o ddiamddiffynnedd y plentyn / unigolyn ifanc • Nid yw'r plentyn / unigolyn ifanc mewn amgylchedd amddiffynnol. • Mae'r sefyllfa'n lleihau diogelwch y plentyn / unigolyn ifanc • Mae'r lleoliad yn beryglus i blant / pobl ifanc. • Gallai'r lleoliad / sefyllfa gynyddu'r cyfle i'w cam-drin. • Nid yw'n glir p'un a yw'r plentyn / unigolyn ifanc yn cael eu gorfodi i fynd ar goll. • Mae pryderon bod y plentyn / unigolyn ifanc yn profi camdriniaeth / camfanteisio rhywiol. • Nid yw'n glir pam bod y plentyn / unigolyn ifanc yn mynd i mewn i geir. Mae pryderon bod anghydbwysedd grym sy'n gorfodi'r plentyn / unigolyn ifanc i ymddwyn fel hyn. • Mae pryderon mewn perthynas â dylanwadau eraill ar y plentyn / unigolyn ifanc.

Ymatebion i Niweidio Plant / Pobl Ifanc yn Unigol	
Ymatebion wedi'u geirio'n wael	**Pobl Ifanc yn Unigol**
Ddim yn cydweithredu gyda....	• Nid oedd y plentyn / unigolyn ifanc yn teimlo'n ddigon diogel i ddatgelu. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn ymddangos yn ofnus o oblygiadau negyddol unrhyw ddatgeliad. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio troseddol / rhywiol a / neu mewn perthynas amhriodol ac felly nid ydynt yn gallu datgelu unrhyw beth. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio troseddol / rhywiol a / neu mewn perthynas amhriodol ac felly nid ydynt yn gallu datgelu unrhyw beth. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn ystyried bod y berthynas yn gydsyniol, fodd bynnag, ffurfiwyd y berthynas mewn cyd- destun o gamfanteisio.
Ar goll.... Mae Gweithdrefnau Diogelu Cymru yn diffinio unigolyn coll fel "unrhyw un nad oes modd cadarnhau ei leoliad". Mae'r term 'ar goll' yn cael ei ddefnyddio'n eang ac nid yw ynddo'i hun yn broblematig, fodd bynnag, mae'n bwysig bod ymarferwyr yn ystyried y cyd-destun ar gyfer plentyn/person ifanc unigol (os yw'n hysbys). Mae'r pwyntiau bwled yn y golofn ar y dde yn rhoi rhai awgrymiadau i ymarferwyr eu hystyried.	• Caiff diogelwch y plentyn / unigolyn ifanc ei gymell gan gyd-destun. • Nid yw'r plentyn / unigolyn ifanc yn teimlo eu bod yn gallu aros yn eu lleoliad presennol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn cael eu cymell / gorfodi i adael. • Mae'n bosibl y bydd y plentyn / unigolyn ifanc yn ystyried mai gadael yw'r opsiwn mwyaf diogel yn eu hamgylchiadau. • Mae rhywun arall yn rheoli ymddygiad y plentyn / unigolyn ifanc. Mae'r plentyn / unigolyn ifanc wedi dychwelyd i fan diogel

Ymatebion i Niweidio Plant / Pobl Ifanc yn Unigol	
Ymatebion wedi'u geirio'n wael	**Pobl Ifanc yn Unigol**
Gweithgarwch rhywiol gyda... Mae hyn yn awgrymu bod gweithgarwch rhywiol cydsyniol wedi digwydd. Os yw'r achos wedi digwydd o fewn cyd-destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio, nid yw'r term hwn yn briodol.	• Mae'r plentyn / unigolyn ifanc wedi cael eu cam-drin yn rhywiol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc wedi cael eu treisio. • Mae adroddiadau o gamdriniaeth rywiol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc wedi disgrifio gweithgarwch rhywiol, fodd bynnag, mae pryderon bod y plentyn / unigolyn ifanc mewn perthynas amhriodol a / neu wedi cael eu gorfodi.
Yn cael rhyw ers [iau na 13 oed] Ni all plentyn sy'n iau na 13 oed gydsynio i ryw ac maent felly'n cael eu cam-drin. Dylid adlewyrchu hyn yn yr iaith a ddefnyddir. Wedi bod yn cysylltu â dynion/merched sy'n oedolion dros y ffôn neu'r we. Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc yn gyfrifol am gyfathrebu ac nid yw'n adlewyrchu'r cyd-destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio.	• Mae'r plentyn / unigolyn ifanc wedi cael eu treisio. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc wedi / o bosibl wedi profi camdriniaeth rywiol. • Mae pryderon bod y plentyn / unigolyn ifanc wedi cael eu gorfodi, neu wedi profi camfanteisio neu gamdriniaeth rywiol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio rhywiol. • Mae pryderon bod y plentyn / unigolyn ifanc wedi cael eu treisio. • Mae cyflawnwyr yn cam-drin y plentyn / unigolyn ifanc yn rhywiol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn cael eu cam-drin yn rhywiol. • Mae eraill yn defnyddio diamddiffynnedd y plentyn / unigolyn ifanc mewn perthynas â defnyddio cyffuriau i'w cam-drin nhw. • Mae'r cyflawnwyr yn defnyddio dibyniaeth y plentyn / unigolyn ifanc ar gyffuriau i'w rheoli.

Ymatebion i Niweidio Plant / Pobl Ifanc yn Unigol	
Ymatebion wedi'u geirio'n wael	**Pobl Ifanc yn Unigol**
Mewn perthynas gyda... Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc mewn perthynas gydsyniol ac nid yw'n adlewyrchu'r cyd-destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio.	• Mae'r unigolyn ifanc yn dweud eu bod mewn perthynas gydag unigolyn ac mae pryderon ynghylch oedran yr unigolyn hwnnw, yr anghydbwysedd o ran pŵer, camfanteisio a/neu droseddu. • Mae'r cyflawnwr wedi / yn meithrin perthynas amhriodol, rheoli a chamfanteisio ar yr unigolyn ifanc.
Ynghlwm â Chamfanteisio ar Blant / Oedolion Mae hyn yn awgrymu bod elfen o ddewis mewn perthynas â'r gamdriniaeth y mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn ei phrofi. Ni fyddai neb yn dweud bod plentyn pump oed ynghlwm â chamdriniaeth rywiol am yr un rhesymau.	• Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn agored i gamfanteisio rhywiol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn cael eu cam-drin yn rhywiol.
Anfoesol Mae hyn yn awgrymu bod gweithgarwch rhywiol cydsyniol wedi digwydd. Mae anfoesol yn derm beirniadol sy'n ystrydebu ac yn labelu pobl. Nid yw'n briodol mewn unrhyw gyd-destun wrth drafod plant a phobl ifanc, yn enwedig os yw'n codi o fewn cyd- destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio.	• Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn agored i gamfanteisio rhywiol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio rhywiol. Mae'r plentyn / unigolyn ifanc wedi / yn cael eu gorfodi i rannu lluniau o'u hunan ar-lein.
Cariad Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc mewn perthynas gydsyniol ac nid yw'n adlewyrchu'r cyd-destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio. Mae plant / pobl ifanc wedi cael eu herio yn y llys gyda chofnodion ymarferwyr sy'n cyfeirio at y cyflawnwr fel cariad y plentyn / unigolyn ifanc.	• Mae'r unigolyn ifanc yn dweud eu bod mewn perthynas gydag unigolyn ac mae pryderon ynghylch oedran yr unigolyn hwnnw, yr anghydbwysedd o ran pŵer, camfanteisio a/neu droseddu. • Mae'r cyflawnwr wedi / yn meithrin perthynas amhriodol, rheoli a chamfanteisio ar yr unigolyn ifanc.

Ymatebion i Niweidio Plant / Pobl Ifanc yn Unigol	
Ymatebion wedi'u geirio'n wael	**Pobl Ifanc yn Unigol**
Rhedeg masnach cyffuriau – mae ef/hi'n rhedeg masnach cyffuriau Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc yn gyfrifol am y camfanteisio y maent yn ei brofi a'u bod yn gallu gwneud dewis rhydd a gwybodus. Nid yw'n cydnabod y cyd-destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio.	• Camfanteisio'n Droseddol ar Blant. Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn cael ei ecsbloetio'n droseddol • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn cael ei fasnachu mewn pobl ar gyfer pwrpas camfanteisio troseddol
Recriwtio/ rhedeg/ gweithio Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc yn gyfrifol am y camfanteisio y maent yn ei brofi a'u bod yn gallu gwneud dewis rhydd a gwybodus. Nid yw'n cydnabod y cyd-destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio.	• Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio troseddol
Mae ef/hi'n dewis y ffordd yma o fyw Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc yn gyfrifol am y camfanteisio a'u bod yn gallu gwneud dewis rhydd a gwybodus. Nid yw'n cydnabod y cyd- destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio.	• Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio troseddol • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio rhywiol.
Treulio amser neu gymdeithasu gyda 'phobl hŷn' Mae hyn yn awgrymu bod y plant neu'r bobl ifanc yn gyfrifol am y camfanteisio a'u bod yn gallu gwneud dewis rhydd a gwybodus. Nid yw'n cydnabod y cyd-destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio.	• Mae'r bobl ifanc yn dweud eu bod yn ffrindiau gyda rhywun neu grŵp o bobl ac mae pryderon am oedrannau'r bobl hynny, yr anghydbwysedd o ran pŵer, camfanteisio neu droseddu. • Mae'r cyflawnwr wedi meithrin perthynas amhriodol, rheoli a / neu gamfanteisio ar y bobl ifanc Sylwer: Os yw'r unigolyn 'hŷn' hefyd yn iau nag 18 oed, bydd yn rhaid defnyddio iaith sy'n ystyriol o ddiamddiffynnedd / camfanteisio a bydd yn rhaid rhoi ymateb / prosesau amddiffyn plant ar waith hefyd.

Ymatebion i Niweidio Plant / Pobl Ifanc yn Unigol	
Ymatebion wedi'u geirio'n wael	**Pobl Ifanc yn Unigol**
Cynnig cyffuriau iddi hi / iddo ef yn gyfnewid am ryw neu fasnachu cyffuriau. Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc yn gyfrifol am y camfanteisio a'u bod yn gallu gwneud dewis rhydd a gwybodus. Nid yw'n cydnabod y cyd- destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio.	• Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio rhywiol/troseddol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio troseddol drwy ddyled cyffuriau. • Mae pryderon bod y plentyn / unigolyn ifanc wedi cael eu treisio gan nad oes ganddynt y rhyddid na'r gallu i gydsynio. • Mae cyflawnwyr yn cam-drin y plentyn / unigolyn ifanc yn rhywiol. • Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn cael eu cam-drin yn rhywiol. • Mae eraill yn defnyddio diamddiffynnedd y plentyn / unigolyn ifanc mewn perthynas â defnyddio cyffuriau i'w cam-drin nhw. • Mae'r cyflawnwyr yn defnyddio dibyniaeth y plentyn / unigolyn ifanc ar gyffuriau i'w rheoli.
Ymdriniaeth a Chysylltiad â Gang Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc yn gyfrifol am y camfanteisio a'u bod yn gallu gwneud dewis rhydd a gwybodus. Nid yw'n cydnabod y cyd- destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio na'r broses o feithrin perthynas amhriodol bwerus.	• Mae'r plentyn / unigolyn ifanc yn profi camfanteisio rhywiol / troseddol. • Mae trais a throsedd wedi cael effaith ar blentyn / unigolyn ifanc, teulu neu aelwyd. • Mae'n bosibl bod ymddygiadau neu ymagweddau niweidiol sy'n annog trais a throsedd o fewn y rhwydwaith hwn. • Nid yw'n glir pam bod y plentyn / unigolyn ifanc yn mynd i mewn i geir. Mae pryderon bod anghydbwysedd grym a pherthynas amhriodol bwerus sy'n gorfodi neu'n cymell y plentyn i ymddwyn fel hyn. • Mae pryderon mewn perthynas â dylanwadau eraill ar y plentyn / unigolyn ifanc. Sylwer: Os yw aelodau eraill o'r rhwydwaith hefyd yn iau nag 18 oed, bydd yn rhaid defnyddio iaith sy'n ystyriol o ddiamddiffynnedd / camfanteisio a bydd yn rhaid rhoi ymateb / prosesau amddiffyn plant ar waith hefyd.

Ymatebion i Niweidio Plant / Pobl Ifanc yn Unigol	
Ymatebion wedi'u geirio'n wael	**Pobl Ifanc yn Unigol**
Gang(iau) yn yr ardal/lleoliad Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r unigolyn ifanc yn gyfrifol am y camfanteisio a'u bod yn gallu gwneud dewis rhydd a gwybodus. Nid yw'n cydnabod y cyd- destun o gam-driniaeth neu gamfanteisio na'r hawl i fod yn y lleoliad heb brofi niwed.	• Mae achosion o drais ieuenctid difrifol yn cael effaith ar yr ardal • Mae grwpiau o bobl ifanc yn ymgynnull er mwyn bod yn ddiogel • Mae'n bosibl bod ymddygiadau neu ymagweddau niweidiol sy'n annog trais a throsedd o fewn yr ardal / cymuned / cymdogaeth dan sylw. • Mae'n bosibl nad yw'r ardal / cymuned neu gymdogaeth yn ddiogel ar gyfer y plentyn / unigolyn ifanc neu'r grŵp o blant dan sylw. • Ymddengys nad oes llawer o gyfleoedd diogel i bobl ifanc neu oedolion fynd i'r afael ag ymddygiadau neu ymagweddau niweidiol sy'n annog trais a throsedd o fewn yr ardal / cymuned / cymdogaeth dan sylw. • Mae'r gymuned hon angen cefnogaeth i fynd i'r afael â phryderon neu ymagweddau mewn perthynas â thrais a throsedd yn yr ardal / cymuned / cymdogaeth dan sylw. • Yn sgil gwrthdaro a thensiynau rhwng y grwpiau hyn, mae'n bosibl na fydd ardaloedd neu leoliadau eraill o fewn y fwrdeistref yn ddiogel i'r plentyn neu'r grŵp hwn o blant. • Gallai'r lleoliad / sefyllfa gynyddu'r cyfleoedd i gam-drin plant / oedolion diamddiffyn.

Ymatebion i Niweidio Plant / Pobl Ifanc yn Unigol	
Ymatebion wedi'u geirio'n wael	**Pobl Ifanc yn Unigol**
Er gwaethaf y risg, mae ef/hi'n parhau i ddychwelyd i'r lleoliad... Mae hyn yn awgrymu bod y plentyn neu'r bobl ifanc yn gyfrifol am unrhyw gamfanteisio a brofir mewn lleoliad. Nid yw'n cydnabod cyd-destun o gamdriniaeth neu gamfanteisio na'r hawl i fod yn y lleoliad heb brofi niwed.	• Mae gan y plant / pobl ifanc rwydwaith ffrindiau presennol yn y lleoliad hwn. • Mae gan y plant / pobl ifanc berchnogaeth neu fuddsoddiad yn yr ardal. • Mae'r plant / pobl ifanc yn teimlo eu bod yn ddiogel yn yr ardal / cymuned / cymdogaeth dan sylw. • Nid oedd y plant / pobl ifanc yn ystyried eu bod yn ddiogel yn lle roeddynt. • Mae'r plant / pobl ifanc wedi cael eu gorfodi neu eu hannog i fod yn y gymdogaeth / lleoliad dan sylw. • Nid yw'r plant / pobl ifanc yn teimlo bod rhywle arall diogel iddynt fynd. • Gallai'r lleoliad / sefyllfa gynyddu'r cyfle i gam-drin plant / pobl ifanc. • Mae'r plant / pobl ifanc yn teimlo eu bod dan fygythiad / yn cael eu gorfodi i aros yn y lleoliad. • Nid yw'r plant / pobl ifanc yn teimlo'n • ddigon diogel i adael y lleoliad.